

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ LAN HƯƠNG

LỰA CHỌN, SOẠN THẢO VÀ SỬ DỤNG
HỆ THỐNG BÀI TẬP TRONG DẠY HỌC CHƯƠNG
“CÁC ĐỊNH LUẬT BẢO TOÀN” - VẬT LÝ 10

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2016

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ LAN HƯƠNG

LỰA CHỌN, SOẠN THẢO VÀ SỬ DỤNG
HỆ THỐNG BÀI TẬP TRONG DẠY HỌC CHƯƠNG
“CÁC ĐỊNH LUẬT BẢO TOÀN” - VẬT LÝ 10

Chuyên ngành: LL và PP dạy học bộ môn Vật Lí

Mã số: 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS Đỗ Hương Trà

THÁI NGUYÊN - 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các kết quả, số liệu nghiên cứu nêu trong luận văn này là trung thực và chưa từng công bố trong bất kỳ công trình khoa học nào khác.

Thái Nguyên, tháng 09 năm 2016

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Lan Hương

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới GS.TS Đỗ Hương Trà đã trực tiếp hướng dẫn và chỉ bảo tận tình em trong suốt quá trình thực hiện luận văn này.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo trong khoa sau đại học, khoa Vật lí trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên - Đại học Thái Nguyên đã tạo những điều kiện tốt nhất giúp đỡ em trong quá trình học tập và nghiên cứu tại khoa.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, quý Thầy, Cô giáo tổ Vật lí, trường THPT Trần Quốc Tuấn và THPT Điềm Thụy - tỉnh Thái Nguyên đã nhiệt tình giúp đỡ, trao đổi và tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình nghiên cứu và thực hiện đề tài.

Thái Nguyên, tháng 09 năm 2016

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Lan Hương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT.....	iv
DANH MỤC BẢNG.....	v
DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, BIỂU ĐỒ.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	3
3. Giả thuyết khoa học	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
5. Nhiệm vụ nghiên cứu của đề tài	3
6. Phương pháp nghiên cứu	4
7. Đóng góp của luận văn	4
8. Cấu trúc của luận văn.....	4
Chương 1 CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA DẠY HỌC BÀI TẬP VẬT LÍ PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ CỦA HỌC SINH.....	5
1.1. Cơ sở lý luận về dạy giải bài tập vật lí.....	5
1.1.1. Khái niệm bài tập vật lí	5
1.1.2. Tác dụng của bài tập vật lí	5
1.1.3. Phân loại bài tập vật lí.....	6
1.1.4. Phương pháp giải bài tập vật lí.....	7
1.1.5. Hướng dẫn học sinh giải bài tập vật lí	9
1.1.6. Nguyên tắc lựa chọn và sử dụng hệ thống bài tập vật lí	11
1.2. Năng lực là gì?	12
1.2.1. Khái niệm năng lực	12
1.2.2. Cấu trúc và các thành phần của năng lực.....	13
1.2.3. Các đặc điểm của năng lực.....	15
1.3. Năng lực giải quyết vấn đề.....	15
1.3.1. Khái niệm năng lực giải quyết vấn đề.....	16

1.3.2. Cấu trúc năng lực giải quyết vấn đề.....	16
1.3.3. Tiêu chí đánh giá năng lực giải quyết vấn đề khi giải bài tập vật lí	17
1.3.4. Hướng dẫn hoạt động giải bài tập vật lí trong dạy học nhằm bồi dưỡng năng lực giải quyết vấn đề của học sinh	19
1.3.5. Đánh giá năng lực giải quyết vấn đề của học sinh trong dạy học Vật lí.....	20
1.4. Thực trạng dạy học bài tập vật lí theo hướng phát triển năng lực giải quyết vấn đề ở trường phổ thông	24
1.4.1. Mục đích điều tra	24
1.4.2. Đối tượng và thời gian điều tra	24
1.4.3. Phương pháp điều tra	25
1.4.4. Kết quả điều tra	25
Kết luận chương 1	31
Chương 2. XÂY DỰNG, SOẠN THẢO VÀ SỬ DỤNG HỆ THỐNG BÀI TẬP TRONG DẠY HỌC CHƯƠNG “CÁC ĐỊNH LUẬT BẢO TOÀN” - VẬT LÍ 10 ..	32
2.1. Vị trí, cấu trúc và đặc điểm của chương “Các định luật bảo toàn” trong chương trình lớp Vật lí 10.....	32
2.1.1. Vị trí, cấu trúc của chương “Các định luật bảo toàn”	32
2.1.2. Đặc điểm các kiến thức của chương “Các định luật bảo toàn”.....	33
2.2. Mục tiêu dạy học chương “Các định luật bảo toàn” theo định hướng phát triển năng lực giải quyết vấn đề.....	34
2.3. Những sai lầm phổ biến của học sinh khi giải bài tập của chương “Các định luật bảo toàn”	36
2.4. Xây dựng hệ thống bài tập có nội dung thực tiễn trong dạy học chương “Các định luật bảo toàn” - Vật lí 10.....	37
2.4.1. Phương pháp chung giải bài tập chương “Các định luật bảo toàn”	38
2.4.2. Hệ thống bài tập chương “Các định luật bảo toàn”	41
2.5. Kế hoạch sử dụng bài tập nhằm bồi dưỡng năng lực giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học chương “Các định luật bảo toàn” - Vật lí 10.....	53
2.6. Thiết kế phương án dạy học bài “Động lượng. Định luật bảo toàn động lượng” và bài “Cơ năng” có sử dụng bài tập đã soạn thảo.....	54
2.6.1. Tiến trình dạy học bài: Động lượng. Định luật bảo toàn động lượng.....	54

2.6.2. Tiến trình dạy học bài: Cơ năng.....	72
Kết luận chương 2	77
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	78
3.1. Mục đích và nhiệm vụ của thực nghiệm sư phạm	78
3.1.1. Mục đích của thực nghiệm sư phạm	78
3.1.2. Nhiệm vụ của thực nghiệm sư phạm.....	78
3.2. Đối tượng và thời gian, địa điểm thực nghiệm sư phạm.....	79
3.2.1. Đối tượng của thực nghiệm sư phạm	79
3.2.2. Thời gian và địa điểm thực nghiệm sư phạm.....	79
3.3. Phương pháp thực nghiệm sư phạm.....	79
3.4. Phương pháp đánh giá kết quả TNSP	79
3.4.1. Dựa trên quan sát những biểu hiện của HS trong giờ học	79
3.4.2. Dựa trên kết quả định lượng của các bài kiểm tra	80
3.5. Tiến hành thực nghiệm sư phạm.....	80
3.5.1. Chuẩn bị cho thực nghiệm sư phạm.....	80
3.5.2. Quá trình thực nghiệm sư phạm.....	82
3.6. Kết quả thực nghiệm sư phạm.....	82
3.6.1. Phân tích định tính	82
3.6.2. Phân tích định lượng qua kết quả bài kiểm tra.....	89
3.6.3. Kết quả thăm dò giáo viên về hệ thống bài tập chương “Các định luật bảo toàn” đã soạn thảo nhằm đánh giá năng lực giải quyết vấn đề của học sinh.....	94
3.7. Đánh giá chung kết quả TNSP	95
Kết luận chương 3	96
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	97
1. Kết luận	97
2. Những khó khăn khi nghiên cứu đề tài	97
3. Kiến nghị.....	97
TÀI LIỆU THAM KHẢO	99
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Chữ viết tắt	Chữ viết đầy đủ
1.	BTVL	Bài tập vật lí
2.	ĐC	Đôi chứng
3.	GQVĐ	Giải quyết vấn đề
4.	GV	Giáo viên
5.	HS	Học sinh
6.	SBT	Sách bài tập
7.	SGK	Sách giáo khoa
8.	THPT	Trung học phổ thông
9.	TN	Thực nghiệm
10.	TNSP	Thực nghiệm sư phạm

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1: Cấu trúc các thành tố năng lực GQVĐ của Polya, PISA, ATC21S.....	17
Bảng 1.2: Tiêu chí đánh giá năng lực GQVĐ của HS trong giải BTVL.....	18
Bảng 1.3: Khung tiêu chí tham chiếu	21
Bảng 1.4: Mẫu báo cáo	22
Bảng 1.5: Phiếu quan sát năng lực của học sinh.....	24
Bảng 1.6: Sổ đánh giá năng lực GQVĐ của HS.....	24
Bảng 1.7: Phương pháp hướng dẫn giải BTVL của GV trong tiết rèn luyện kỹ năng giải bài tập cho HS	25
Bảng 1.8: Các nguồn tham khảo BTVL của GV.....	26
Bảng 1.9: Mục tiêu của GV trong các giờ luyện tập giải bài tập	26
Bảng 1.10: Thời gian dành cho việc tự học môn Vật lý của HS	27
Bảng 1.11: Các loại BTVL HS thường làm.....	28
Bảng 1.12: Hướng giải quyết của HS khi gặp bài tập khó	28
Bảng 2.1: Phân bố vị trí các chương và số tiết học trong sách giáo khoa Vật lí 10	32
Bảng 2.2. Mục tiêu dạy học chương “Các định luật bảo toàn” theo định hướng phát triển năng lực giải quyết vấn đề	34
Bảng 2.3: Kế hoạch sử dụng bài tập nhằm bồi dưỡng năng lực giải quyết vấn đề cho học sinh trong dạy học chương “Các định luật bảo toàn” - Vật lí 10.	53
Bảng 3.1: Kết quả học tập môn Vật lí học kì I	81
Bảng 3.2. Phiếu quan sát năng lực của học sinh Đỗ Bảo Nam.....	85
Bảng 3.3. Phiếu quan sát năng lực của học sinh Nguyễn Thị Lan Anh	85
Bảng 3.4. Phiếu quan sát năng lực của học sinh Nguyễn Quốc Khánh.....	86
Bảng 3.5. Phiếu quan sát năng lực của học sinh Nguyễn Thị Hoa.....	87
Bảng 3.6: Thống kê kết quả điểm kiểm tra của các lớp	90
Bảng 3.7: Xếp loại kiểm tra	91
Bảng 3.8: Bảng phân phối tần suất kết quả kiểm tra	91
Bảng 3.9: Bảng phân phối tần suất lũy tích hội tụ lùi của lớp TN và lớp ĐC sau TNSP	92
Bảng 3.10: Kết quả khảo sát ý kiến của GV về hệ thống bài tập đã sử dụng.....	94

DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, BIỂU ĐỒ

BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 3.1 : Biểu đồ xếp loại kiểm tra của lớp TN và ĐC.....	91
Biểu đồ 3.2: Đồ thị đường phân phối tần suất kết quả kiểm tra	92
Biểu đồ 3.3 : Đường tần suất lũy tích hội tụ lùi của lớp TN và lớp ĐC sau khi TNSP.....	93

HÌNH

Sơ đồ 1.1: Phân loại BTVL	7
Sơ đồ 1.2: Sơ đồ biểu diễn cơ sở định hướng xác định kiểu hướng dẫn HS giải BTVL.....	9
Sơ đồ 1.3: Các thành phần cấu trúc của năng lực.....	13
Sơ đồ 1.4: Mô hình bốn thành phần năng lực trên phù hợp với bốn trụ cột giáo dục của UNESCO.....	14
Sơ đồ 2.1: Cấu trúc nội dung chương “Các định luật bảo toàn”	33
Sơ đồ 2.2: Sơ đồ phân loại bài tập chương “Các định luật bảo toàn”	38

HÌNH

Hình 2.1	41
Hình 2.2	41
Hình 2.3	42
Hình 2.4	42
Hình 2.5	43
Hình 2.6	46
Hình 2.7	47
Hình 2.8	48
Hình 2.9	49
Hình 2.10	49
Hình 2.11	50
Hình 2.12	52